

15. Versterking van het corps beroepsconsuls; uitbreiding van handelsinlichtingendienst.

16. Bevordering van het vrije ruilverkeer; wegneming van alle belemmeringen van in- en uitvoer van handelsproducten. Steun van Overheidswege aan handel, scheepvaart, nijverheid of landbouw worde slechts gegeven ter zelfbehoud.

17. Vereenvoudiging in organisatie van de Staatslichamen. Afschaffing van dure en nuttelooze ambten.

18. Een zoo groot mogelijke openbaarheid in het verkeer met andere Mogendheden. Bevordering der Internationale arbitrage.

19. Leger en vloot hebben steeds een defensief doel; de kosten ervan dienen, alsook met de draagkracht der natie, hiermede verband te blijven houden.

20. Protectie en geboorterecht mogen geen invloed hebben op het benoemen van Nederlanders tot openbare ambten.

NATIONALE BOND VAN PROTESTANTSCHIE KIEZERS IN NEDERLAND.

Hoofdbestuur: Dr. E. R. Wittig, Voorzitter, te Amsterdam; E. W. Lindeyer, te Kethel; H. A. Vromans, Penningmeester, te Heemstede; H. F. Weyler, te Amsterdam; J. W. H. Halsema, Secretaris, te Haarlem; Joh. Jansen, te Haarlem.

Beginselverklaring.

Art. 1. De Nationale Bond van Protestantsche Kiezers in Nederland, opgericht te Amsterdam op 15 April 1913, erkent dat slechts in God de bron ligt van het Souverein gezag en wijst dus zowel de athëistische als de ultramontaansche opvatting in het staatsleven terug.

Art. 2. De Nationale Bond wil allen vereenigen, die wenschen dat ons volk zich ontwikkelde in de lijn der historie, zich vasthoudend aan den godsdienst, welke sedert de dagen der Hervorming zijn kracht is geweest. Het lidmaatschap wordt echter niet afhankelijk gesteld van het behooren tot eenig kerkgenootschap of het instemmen met een bepaalde geloofsbelijdenis.

Art. 3. Hoewel ten volle overtuigd, dat het gezag moet worden hooggehouden en alle revolutionair streven verijdeld, wil de Bond zeer bepaald vooruitgang op ieder gebied. Hij deinst ook voor grondige hervormingen en verstrekkende maatregelen niet terug, mits het geestelijk welzijn der natie er niet door wordt geschaad.

Art. 4. De Bond stelt zich ten doel een zuiver nationale politiek ingang te doen vinden, in tegenstelling met iedere partij-politiek, zoomede de, onder Gods zegen en onder de leiding der Oranjes, verkregen vrijheid van godsdienst en geweten tegenover alle clericalisme en materialisme te handhaven.

Art. 5. Als eerste voorwaarde om de politiek te kunnen leiden langs betere banen, wenscht de Bond eene zóódanige oplossing van het kiesrecht-vraagstuk, dat coalities en concentraties voor altijd overbodig worden en de politiek in de toekomst kan worden beheerscht door geheel andere en zuiverder tegenstellingen.

Art. 6. In aansluiting aan het in Art. 1 en 4 genoemde wil de Bond:

a. dat Nederland zal worden bestuurd in overeenstemming met het Protestantisme als politiek beginsel, met name wat betreft de volstreckte zelfstandigheid van den Staat ten opzichte van de Kerk;

b. dat dus ook iedere concessie aan en iedere zwakheid tegenover clericalisme en ultramontanisme, voorzover die juist dát beginsel veroordeelen en aantasten, en einde zal nemen;

c. dat iedere benadeeling der volkswelvaart — ook die door kerkelijke handels- en nijverheidsinstellingen — in het algemeen belang zal worden tegengegaan.

Art. 7. Aangezien ons volk, met het oog op orde, recht en zedelijkheid, er het grootste belang bij heeft, dat de christelijke beginselen diep in het volksleven wortel schieten, acht de Bond den Staat geroepen den arbeid der volkskerken te waardeeren en zulks in de eerste plaats ten opzichte van de Vaderlandsche of Ned. Herv. Kerk met hare historische rechten, welke onaangestast dienen te blijven. Zonder inmenging in zuiver-kerkelijke zaken werke de Staat, voor zoover noodig, er toe mede, dat genoemde kerken ook uit finantiëel oogpunt haar veelomvattende taak naar behooren kunnen vervullen.

Art. 8. Ten opzichte van het schoolvraagstuk is de Bond van oordeel:

a. dat, met handhaving van het beginsel van Art. 192 der Grondwet, het steeds voortwoekerdend separatisme op onderwijsgebied moet worden gestuit en bovendien zijne schadelijke gevolgen moeten worden weggenomen;

b. dat ook het Openbaar Onderwijs, allereerst door een meer religieuze en harmonische opleiding van het onderwijzend personeel, tevens dienstbaar moet worden gemaakt aan de geestelijke vorming der jeugd tot menschen met groote toewijding, een ruim hart en een nauwgezet geweten;

c. dat Openbaar en Bijzonder Onderwijs onder hetzelfde schooltoezicht moeten worden gebracht, ter verzekering van beider deugdelijkheid, met afdoende maatregelen tegen misbruik der van Staatswege verstrekte gelden.

Art. 9. Ter wille van de nationale veerkracht is de Bond van oordeel, dat de wetgeving — ook de sociale — inderdaad moet strekken tot verheffing van het stoffelijk en zedelijk peil van het geheele volk, dat daarbij persoonlijk initiatief en vrije samenwerking ten allen tijde moeten worden geëerbiedigd, en dat plichtsbef en verantwoordelijkheidsgevoel, in plaats van te worden verzwakt, integendeel ten bate van de gemeenschap zooveel mogelijk moeten worden aangekweekt.

De verheffing van het stoffelijk en zedelijk peil der natie zal o.a. ten zeerste worden bevorderd door eene afdoende herziening der Zondagswet en door een steeds krachtig bestrijding — ook van de zijde der Regeering — van alcoholisme en andere plagen, die de gezonde volksontwikkeling belemmeren.

De rechtspositie der vrouw eischt dringend verbetering.

Ook dient de rechtspositie van den arbeider dermate te worden geregeld, dat, met handhaving van alle onpartijdigheid, vrijwillige arbeid in geen geval door overmacht kan worden verhinderd.

Art. 10. Het belastingstelsel moet in *dien* geest worden herzien, dat ten volle rekening wordt gehouden met de algemeene en bijzondere draagkracht der bevolking, met name der oeconomisch-zwakkeren, waarbij vooral moet worden aangestuurd op vereenvoudiging van de wijze van aanslag en invordering.

Accijnzen en indirecte belastingen moeten, voorzoover zij eerste levensbehoeften raken, tot een minimum worden teruggebracht, terwijl bij de zoo dringend noodige technische herziening van de Tariefwet het beginsel van vrijhandel zooveel mogelijk moet worden gehuldigd.

Art. 11. Vooropstellend, dat het bestaan en de toekomst eener natie bovenal afhangen van het oeconomisch en zedelijk peil, en dit laatste weder van het religieus gehalte der bevolking, is de Bond van oordeel, dat tot behoud van eigen zelfstandigheid ook de nationale weerkracht in ieder opzicht zooveel mogelijk moet worden versterkt. Met het oog daarop moeten, allereerst het besef van nationale eenheid en de zin voor orde en tucht, des noods door wetswijziging, ter dege worden ontwikkeld.

Art. 12. Ten opzichte van de Koloniën is de Bond van oordeel, dat Nederland zijne positie als Koloniale Mogendheid dient te handhaven, waarbij echter als beste beveiliging tegen vreemde inmenging de oeconomische gelijkstelling met het moederland — de opendeur-politiek — dient te worden toegepast. Tevens werke het

moederland volijverig mede aan de stoffelijke en geestelijke verheffing van geheel de bevolking van Oost- en West-Indië. In verband daarmee is het van belang de kennis van de Nederlandsche taal onder de inlanders te bevorderen. Verder moet ten volle rekening worden gehouden met het feit, dat — zoowel ter wille van ons gezag als ter wille van Indië zelf — onze meer en meer aan het ineensstortend heidendom ontgroeijende Oost *niet* door een vooral dàar ten eenenmale misplaatste neutraliteit klakkeloos aan den sterk-propageerenden Islam mag worden prijsgegeven. Daarom toone de Regeering, zonder te vervallen in een min of meer opgedrongen kerstening, zeer bepaald haar voorkeur voor den christelijken godsdienst en steune in overeenstemming daarmee de Protestantsche zending onder de inlanders. In zake het opium-vraagstuk verlangt de Bond, dat ten spoedigste een algemeen verbruiksverbod zal worden uitgevaardigd, terwijl onverwijld maatregelen moeten worden getroffen ten einde de inwoners onzer Koloniën te bewaren voor de ellende van het alcoholisme.

Aldus vastgesteld in de Algemeene Vergadering, gehouden te Amsterdam 26 November 1913.